

TÉRÉLMÉNY VAGY ÉLMÉNYTÉR?

SPACE EXPERIENCE OR EXPERIENCE IN SPACE?

SZERZŐ/BY:
SCHNELLER ISTVÁN

Mai városaink tereit és ezzel térélményeit ellopják a szárazföldi szigetengerek világában kialakított nagykiterjedésű épületek vagy önmagukba záruló épületcsoportok. Privatizálják, vagy más nézőpontból kisajátítják a városok - történelmi fejlődés során - formálódott téralakzatait, a városiasság lényegét. Ekképp privatizálják az agora típusú, tehát „találkozás-alapú” közösségi tereinket is.

A privatizáció nem is fedi le teljesen azt, ami e terekkel történik, hiszen inkább manipulálják, egy jól meghatározható cél - a fogyasztás - szolgálatába állítják a korábban szerteágazóan nagy szabadságfokkal rendelkező tereinket. Bevonják őket az épületek belsejébe, és élménytereket varázsolnak belőlük.

Azokról a tereinkről van szó, amelyek korábban az épületek között helyezkedtek el, s amelyeket az épületek belső terei és a nyilvános külső tér találkozásánál létrejövő határhelyzetek értelmeztek. Ahogy a „nagy épület” vagy „tematikus park” belsejébe kerül az információkkal teli, értelmezett tér, az épületek közötti tér kiürül, maradék- vagy hulladéktérre válik.

Külön problémát jelentenek az egykori szocialista iparvárosok születésénél bábáskodó modernista városrende-

zési elvek alapján megszülető városrészek. Ezen lakótelep jellegű beépítések téri világa már a globálkapitalizmus előtti időszakban is ürességgel volt tele, hogy némi képzavar segítségével érzékeltessük az áramló tér helytelen értelmezéséből származó hiányt.

Ez a világ párosulva a jelenkori városfejlődés városzéli dobozaiba lopott közterek hiányával különös, kettős nehézség elé állítja az Ajka város központját városiassá tenni óhajtó tervezőket és politikusokat. Egyszerre kell küzdeni a városperem térelszívó hatásával és a modernista várostervezés ürökkel teli örökségével. Hogyan lehet az European 10 fő témájaként felvetett kérdést megválaszolni ebben a közegben? Ez a magyar helyszín, Ajka városközpontjának legnagyobb kihívása.

A városi terek újraértelmezése persze világ vagy legalábbis európai szintű kihívás. Az európai városok esetében általános veszély, hogy a szigetszerűen megvalósuló mallok, vagy egyéb tematikus parkok tudatosan alkalmazott és végletekig kihasznált élményterei legyőzik a városi térélményt nyújtó találkozásalapú köztereket. Ez a veszély kettős értelemben fenyeget: az egyik a bevásárlóközpontok, mallok által végrehajtott térprivatizáció vagy még inkább

térmanipuláció, ami egy nyilvánvalóan látható veszély. A másik - a kevésbé nyilvánvaló - a városok, hagyományos városközpontok tereinek elplázásodása, azaz a bevásárlóközpontok térszervezési elveinek a beszivárgása a hagyományos városközpont területeire.

Belvárosi gyalogos utcák, vízparti rekonstrukciók, de kulturális negyedek és múzeumbővítések egyaránt kezdik átvenni a kereskedelmi központok térszervezési elveit. Győzedelmeskedni látszik a kiszámíthatóság és az ellenőrzöttesség a spontaneitás és a szabadság felett.

Ebben a helyzetben kell újratertetni Ajka központjában a városiasságot: a város terét, életünk közös terét. Mindazt, amiről egyelőre még jobban tudjuk, hogy mi nem az, mint azt, hogy mi is az. Ehhez a kísérletezéshez nyújt remélhetőleg segítséget az ajkai magyar helyszínen is lebonyolított és sikeres European 10 pályázat.

Úgy legyen.

The spaces of our cities, together with their spatial characteristics, are stolen by the large surface-area commercial-units or closed buildings created in the middle of vast asphalt wastelands. They privatize or from a different point of view monopolize the spatial configurations of the city together with the agora type, or encounter-oriented, public spaces that have evolved through history and which are the essence of urbanity.

Privatization is not even the proper word, for what happens to these spaces. The public spaces formerly having a far-reaching degree of freedom are manipulated, and put to be at service of a well definable goal: consumption. They are incorporated in the interior of buildings and are converted into spaces of adventure.

We are talking about the spaces that were formerly between the building masses, and were given sense by the transitory spaces, at the common edges of the inner and the public outer realm. As soon as these meaningful spaces with character get into the interior of a big building or a thematic park, the space in between the buildings becomes empty and will become a wasteland of left-over spaces.

A spatial realm of the industrial cities

of the socialist era constructed with the application of the modernist urban planning principles stands for a special problem. The spatial environment of these estate type developments has already become filled with emptiness before the era of the global capitalism, to explain with a confusing metaphor the phenomena of creating void through the misinterpretation of flowing space.

Planners and politicians, who want to create urbanity in the centre of Ajka, have to face huge difficulties when dealing with the post-socialist world accompanied by current urban development trends of public spaces stolen by the out-of-town shopping centres. They have to deal with the sucking effect of the outskirts and with the heritage of the modernist urban planning full of emptiness. How can the main question addressed by the European theme be answered in such circumstances? This is the biggest challenge of the Hungarian site, the city centre of Ajka.

The reinterpretation of urban spaces is a world or European scaled challenge. In the case of European cities it is a common risk that the spaces of the new isolated malls or thematic parks providing different forms of extremely intense experiences overcome the urban

spatial experience that is provided by the encounter-oriented public spaces. This is a danger from two aspects. The first, more obvious, risk is the privatization or rather manipulation of space by the shopping centres or malls. The other, not so obvious, danger is the process in which the cities, traditional urban centres become similar to these commercial centres, with the application of the spatial organization principles of the malls in traditional city centre areas.

Inner city pedestrian streets, water-front regenerations, and even cultural quarters or museum extensions are copying the spatial organization principles of these commercial centres. It seems that predictable and controlled spaces will overcome spontaneity and freedom.

Urbanity and the collective urban space of the city have to be regenerated at the centre of Ajka in this situation. We have to create something that we know better what it cannot be, than what it should be. For this experimentation, the successful European 10 competition of Ajka will hopefully provide considerable help!

Let it be so!

